

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ: НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ

©2021 ЧОБИТОК В. І., ШЕЛЕСТ Т. М.

УДК 658.014
JEL Classification: O3

Чобіток В. І., Шелест Т. М.

Система управління промисловими підприємствами в умовах інноваційного розвитку: науково-практичні аспекти оцінки

Мета статті – формування науково-практичних аспектів оцінки системи управління промисловими підприємствами в умовах інноваційного розвитку. За результатами проведеного дослідження можна сказати, що ефективна система управління інноваційно-орієнтованим розвитком промислових підприємств направлена на здатність бути гнучкими та мати довгострокову стійкість до впливу факторів навколишнього середовища в короткостроковій та довгостроковій перспективі, що забезпечує трансформацію промислових підприємств до якісних перетворень, адаптованих до цих впливів. У статті запропоновано методику оцінки системи управління промисловими підприємствами в умовах інноваційного розвитку, що включає такі етапи: підготовчий етап; інформаційний етап; аналітичний етап; дослідницький етап; рекомендаційний етап. Ефективний розвиток вітчизняних промислових підприємств прямо пропорційно залежить від формування системи управління, яку оцінено за такими напрямками: фінансово-економічне забезпечення; кадрово-перспективне забезпечення; управлінсько-результативне забезпечення; організаційно-виробниче забезпечення; інформаційно-аналітичне забезпечення. В результаті дослідження розраховано інтегральні показники системи управління промисловими підприємствами за 2015–2019 рр., які свідчать про те, що активна цифровізація економіки вимагає від керівництва промислових підприємств формувати інноваційні орієнтири розвитку для підвищення рівня їх конкурентоспроможності.

Ключові слова: промислові підприємства, аналіз, система управління, інноваційно-орієнтований розвиток, інтегральні показники.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-2-169-180>

Рис.: 4. **Табл.:** 7. **Бібл.:** 10.

Чобіток Вікторія Іванівна – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки та менеджменту, Українська інженерно-педагогічна академія (вул. Університетська, 16, Харків, 61003, Україна)

E-mail: vika_chobitok@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5272-388X>

Шелест Тетяна Миколаївна – асистент кафедри технологій управління, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (вул. Володимирська, 60, Київ, 01033, Україна)

E-mail: tns.univ@gmail.com

UDC 658.014
JEL Classification: O3

Chobitok V. I., Shelest T. M. Industrial Enterprise Management System in the Context of Innovative Development: Scientific and Practical Aspects of Assessment

The article is aimed at forming scientific and practical aspects of assessing the industrial enterprise management system in the context of innovative development. The research results show that creating an effective management system for the innovation-oriented development of industrial enterprises is aimed at stimulating them to become flexible and obtain long-term resilience to environmental factors for both the shorter and longer term. These features help industrial enterprises transform, face qualitative changes, and adapt to various external impulses. A method of assessing the industrial enterprise management system in the context of innovative development is suggested, which includes the following stages: preparatory stage; information stage; analytical stage; research stage; recommendation stage. The effective development of domestic industrial enterprises directly depends on the formation of a management system, which is assessed in the following areas: financial and economic support; long-term staffing; management and performance support; organizational and production support; information and analytical support. As a result of the study, integrated indices of the industrial enterprise management system for 2015–2019 were calculated. They showed that dynamic digitalization of the economy requires the industrial enterprises management to form innovative development guidelines in order to increase the competitiveness of industrial enterprises.

Keywords: analysis, industrial enterprises, innovation-oriented development, integrated indices, management system.

Fig.: 4. **Tabl.:** 7. **Bibl.:** 10.

Chobitok Viktoriia I. – Doctor of Sciences (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Economics and Management, Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy (16 Universytetska Str., Kharkiv, 61003, Ukraine)

E-mail: vika_chobitok@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5272-388X>

Shelest Tetiana M. – Assistant of the Department of Technology Management, Taras Shevchenko National University of Kyiv (60 Volodymyrska Str., Kyiv, 01033, Ukraine)

E-mail: tns.univ@gmail.com

Вступ. Умовами інноваційно-орієнтованого розвитку промислових підприємств є: наявність високого рівня внутрішнього потенціалу, що задовольняє виклики зовнішнього середовища; адаптивність підприємства до мінливих ринкових умов господарювання; формування стратегічних та тактичних цілей; аналіз діяльності підприємств та визначення резервів для їх розвитку тощо. Але найголовнішою умовою інноваційно-орієнтованого розвитку промислових підприємств є ефективна система управління, яка формує підґрунтя до підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Формування методики оцінки системи управління промисловими підприємствами в умовах інноваційного розвитку є підґрунтям для продукування ефективних управлінських рішень з урахуванням впливів складних динамічних процесів нестабільного ринкового середовища, що забезпечить стійкість переходу від однієї стадії розвитку до іншої за допомогою використання ефективних методів управління (адаптація, гнучкість, компенсація, раннє попередження кризових явищ тощо).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній вітчизняній та зарубіжній науковій літературі питанням формування методики оцінки системи управління промисловими підприємствами в умовах інноваційного розвитку приділяється значна увага таких учених, як: Дж. Бекаттіні [9], М. Кизим [1; 2], О. Кузьмін та Л. Саталкіна [3], А. Маршалл [4], М. Портер [5], В. Прохорова [6], В. Чоїбіток [6; 7], В. Хаустова [2], Й. Шумпетер [8] та ін.

У більшості наукових праць недостатньо розкриті питання формування методики оцінки системи управління промисловими підприємствами в умовах інноваційного розвитку, що потребує подальших науково-практичних досліджень.

Мета статті – формування науково-практичних аспектів оцінки системи управління промисловими підприємствами в умовах інноваційного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оцінка показників системи управління промислових підприємств здійснюється за допомогою методів аналізу та синтезу для систематизації та групування елементів системи управління та методу таксономічного аналізу для розрахунку значень інтегральних коефіцієнтів ефективності системи управління та готовності промислових підприємств до інноваційно-орієнтованого розвитку. Це дозволяє обрати варіант побудови системи управління промисловим підприємством або виконання певної управлінської функції, яка вимагає найменших витрат і є найбільш ефективною з точки зору кінцевих ефектів інноваційно-орієнтованого розвитку. Для формування системи управління необхідно ідентифікувати непотрібні функції управління, які не виконуються з різних причин, визначити ступінь централізації та децентралізації функцій управління тощо.

Формування методики оцінки системи управління промисловими підприємствами в умовах інноваційного розвитку включає такі етапи (рис. 1):

- підготовчий етап, під час якого проводиться всебічний огляд стану виробництва та управління організацією, в контексті ефективності (зусилля, результат), продуктивності (час і результат) та ін-

тенсивності (час і зусилля). На цьому етапі формуються соціальна та економічна ефективність від інноваційно-орієнтованого розвитку промислових підприємств;

- інформаційний етап включає в себе збір, систематизацію та тестування інформації, визначення показників та їх складових за рахунок застосування сукупності методів для дослідження ефективності системи управління промисловими підприємствами;
- аналітичний етап є найбільш трудомістким, застосовується для проведення аналізу та оцінки ефективності системи управління промисловими підприємствами за показниками (фінансово-економічного забезпечення, кадрово-перспективного забезпечення, управлінсько-результативного забезпечення, організаційно-виробничого забезпечення, інформаційно-аналітичного забезпечення). Розраховуються інтегральні показники системи управління промисловими підприємствами, які є підґрунтям для формування ефективних управлінських рішень щодо інноваційно-орієнтованого розвитку промислових підприємств. На цьому етапі використовуються методи аналізу (економічний аналіз, порівняння, параметричний, динамічний та інші);
- на дослідницькому етапі визначаються ідеї та способи виконання функцій системи управління промисловими підприємствами та проводиться попередня оцінка та вибір найбільш цілеспрямованих на інноваційно-орієнтований розвиток (детермінованість елементів системи управління, наявність в системі управління регулюючого параметра, динамічність системи управління, наявність в системі управління контролюючого параметра, наявність в системі каналів зворотного зв'язку). Складається детальний опис кожного з обраних варіантів, проводиться їх порівняльна організаційно-економічна оцінка та вибір найбільш ефективних, готується проект системи управління інноваційно-орієнтованим розвитком з необхідним обґрунтуванням;
- рекомендаційний етап включає в себе визначення факторів, які формують розвиток промислових підприємств (глобалізація економіки, високий рівень конкуренції, кризові явища, активний розвиток науково-технічного прогресу, зміна вимог споживачів); визначення факторів, які впливають систему управління інноваційно-орієнтованим розвитком промисловими підприємствами (використання ресурсів, фактор часу, цілеспрямованість зусиль).

Виконання цих вимог має забезпечити умови для ефективного рівня функціонування органів управління, оскільки ефективність системи управління насамперед залежить від ефективності співпраці між учасниками управлінської групи та їх здатності спільно розробляти та реалізувати узгоджені ефективні рішення. Найважливішим елементом ефективної системи управління промисловими

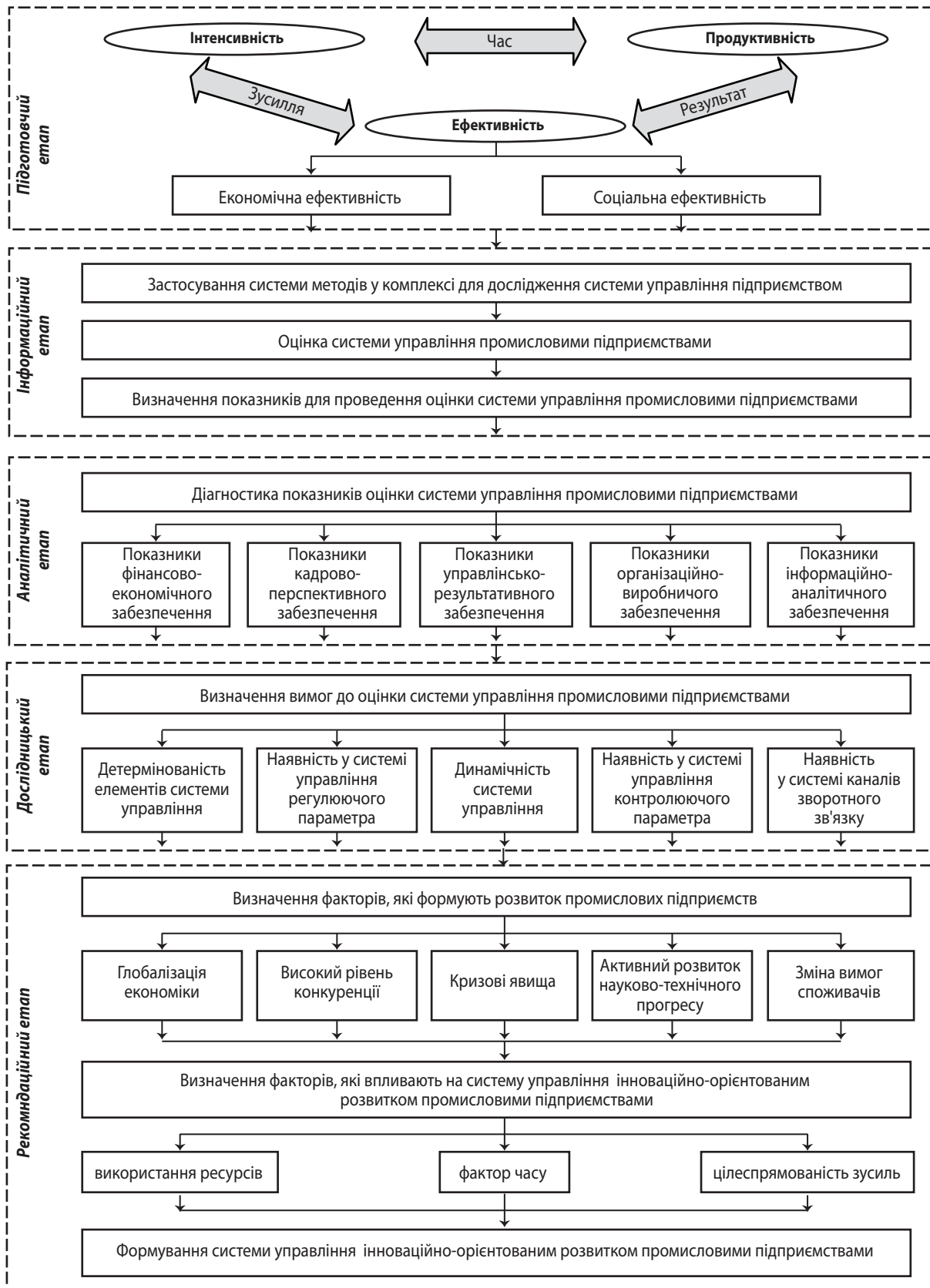

Рис. 1. Науково-практичний підхід до оцінки системи управління промисловими підприємствами

Джерело: сформовано авторами

підприємствами в умовах інноваційного розвитку є також робота з проблемами, тобто наскільки добре скоординованою та ефективною є робота управлінської команди, здатної працювати над виявленням, аналізом, визначенням пріоритетів та вирішенням проблем, уникаючи кризових ситуацій.

У системах управління детермінізм (перша ознака організації системи) проявляється в організації взаємодій між підрозділами органів управління, в яких діяльність одного елементу впливає на інші елементи системи.

Наступною вимогою системи управління промисловими підприємствами є динамічність, тобто здатність деякий час залишатися під впливом зовнішніх і внутрішніх порушень у незмінному якісному стані. Будь-який вплив навколишнього середовища заважає роботі системи, намагаючись порушити її. Під впливом зовнішніх і внутрішніх порушень система управління промисловими підприємствами кожного рівня повинна бути адаптованою, гнучкою та перебудовуватися, пристосовуватися до змінних умов.

Для того щоб забезпечити ефективні зміни в системі управління промисловими підприємствами в умовах

змін навколишнього середовища, необхідно фіксувати та контролювати факти порушення, мати мінімально допустиму інерцію для своєчасного прийняття ефективних управлінських рішень відповідно до мінливих умов господарювання.

Під параметром управління в системі управління інноваційно-орієнтованим розвитком слід розуміти такий параметр (елемент), за допомогою якого можна контролювати роботу всієї системи та окремих її компонентів. Таким параметром (елементом) у соціально керованій системі є керівник підрозділу на цьому рівні. Відповідає за діяльність підпорядкованого підрозділу, сприймає контрольні сигнали керівництва організації, організовує їх виконання, відповідає за виконання всіх управлінських рішень. Водночас керівник повинен мати необхідні компетенції, а умови праці повинні забезпечувати виконання завдання.

У рамках аналітичного етапу запропонованого науково-практичного підходу до оцінки системи управління промисловими підприємствами було обрано сукупність вітчизняних промислових підприємств, які наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Вітчизняні промислові підприємства, які обрані для проведення аналізу оцінки системи управління

Назва промислового підприємства	Скорочена назва промислового підприємства	Код ЄДРПОУ	Місце знаходження
Державне підприємство завод «Електроважмаш»	ДП «Завод «Електроважмаш»	00213121	просп. Московський, 299, м. Харків
Приватне акціонерне товариство «Харківський тракторний завод»	ПрАТ «ХТЗ»	05750295	просп. Московський, 275, м. Харків
Акціонерне товариство «Харківський машинобудівний завод «Світло шахтаря»	ПАТ «ХМЗ «Світло шахтаря»	00165712	вул. Світло Шахтаря, 4/6, м. Харків
Публічне акціонерне товариство «Турбоатом»	ПАТ «Турбоатом»	05762269	просп. Московський, 199, м. Харків
Акціонерне товариство «Дніпровський машинобудівний завод»	ПАТ «ДМБЗ»	14313332	ул. Будівельників, 34, м. Дніпро
Товариство з обмеженою відповідальністю «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес»	ТОВ «БМБЗ «Прогрес»	00217426	вул. Європейська, 79, м. Бердичів, Житомирська обл.
Акціонерне товариство «Сумський завод насосного та енергетичного машинобудування «Насосенергомаш»	АТ «СЗНЕМБ «Насосенергомаш»	05785448	пл. Привокзальна, буд. 1, м. Суми
Публічне акціонерне товариство «Смілянський машинобудівний завод»	ПАТ «СМБЗ»	14313725	вул. Незалежності, 67, м. Сміла, Черкаська обл.
Приватне акціонерне товариство «Київський ремонтно-механічний завод»	ПАТ «КРМЗ»	01412710	вул. Гарматна, 6, м. Київ
Приватне акціонерне товариство «Одеський машинобудівний завод»	ПрАТ «ОМБЗ»	00165698	вул. Чорноморського козацтва, 141, м. Одеса

Джерело: сформовано авторами

Ринкова економіка супроводжувався низкою криз та інших політичних, соціально-економічних явищ, що призводять до кардинальних змін існуючих економічних відносин, що призводить до зниження ефективності діяльності вітчизняних промислових підприємств. У цих нових умовах цілі діяльності промислових підприємств ґрунтують

но повинні змінюватися та бути інноваційно-адаптивними для виживання на конкурентному середовищі.

Ефективний розвиток вітчизняних промислових підприємств прямопропорційно залежить від формування системи управління, яку необхідно оцінювати за такими напрямками (рис. 2): фінансово-економічне забезпечен-

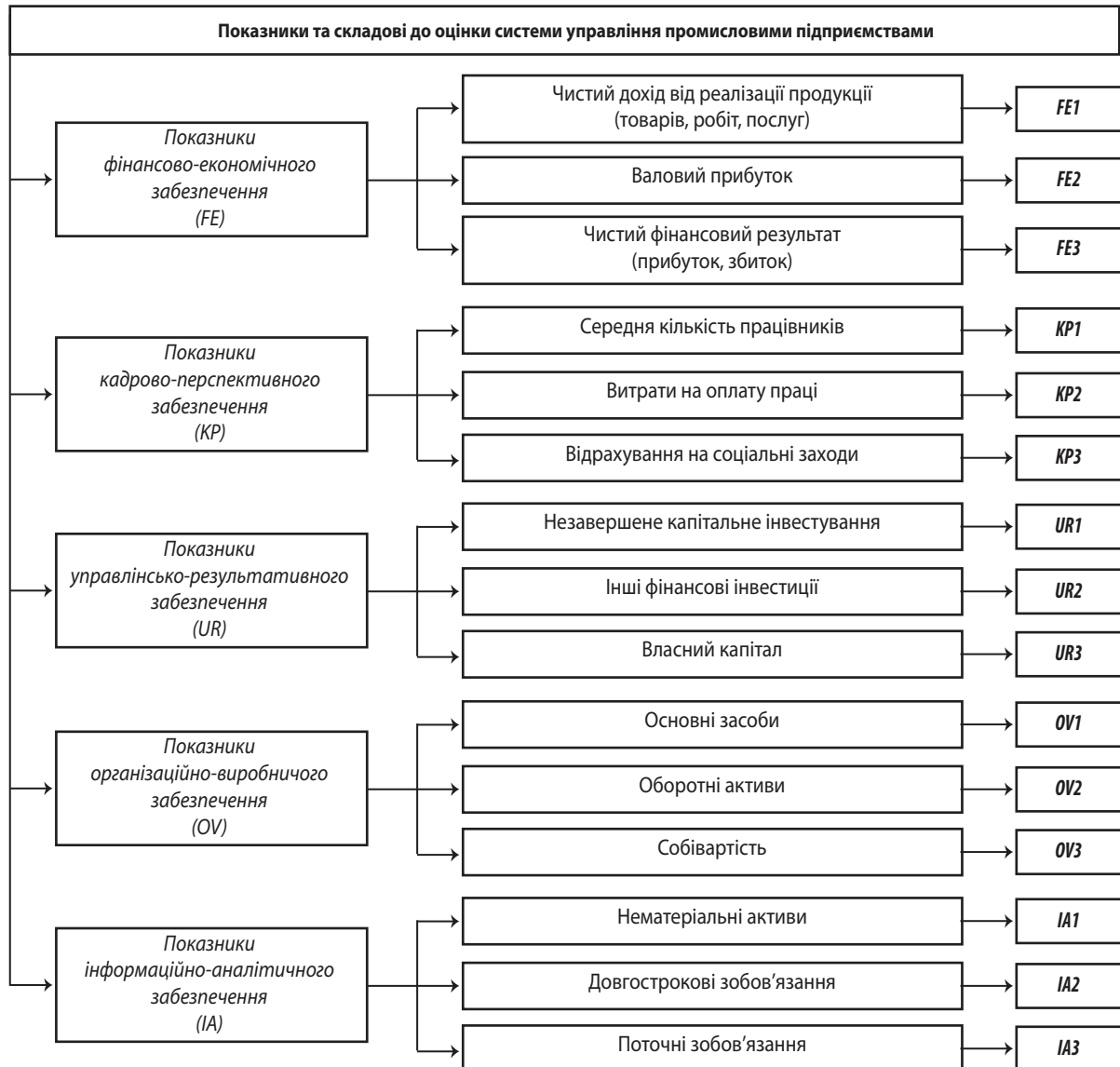

Рис. 2. Показники та складові до оцінки системи управління промисловими підприємствами

Джерело: сформовано авторами

ня; кадрово-перспективне забезпечення; управлінсько-результативне забезпечення; організаційно-виробниче забезпечення; інформаційно-аналітичне забезпечення.

Аналіз та оцінку показників системи управління промислових підприємств за 2015–2019 рр. наведено в табл. 2–6 [10].

Результати проведеного дослідження свідчать про те, що із обраної сукупності промислових підприємств більша частина знаходиться в кризовому стані, що пов'язано з неефективною системою управління, негативним впливом зовнішнього середовища (мезо-, макро- та мікрорівнів).

До лідируючих промислових підприємств за результатами ранжування можна віднести: ПАТ «Турбоатом»; ДП «Завод «Електроважмаш», АТ «СЗНЕМБ «Насосенергомаш» та ПАТ «ХМЗ «Світло шахтаря».

Отже, промисловим підприємствам необхідно розробляти заходи інноваційного напрямку, які забезпечать адаптацію їх діяльності до змін у зовнішньому та внутріш-

ньому середовищі. Для виходу із кризи, в якій опинились більшість вітчизняних промислових підприємств, необхідно виявити причини, формувати ефективну систему управління та використовувати механізми щодо усунення і забезпечення стабільного інноваційно-орієнтованого розвитку.

Найважливішим інструментом для стабільності промислових підприємств є постійний аналіз і врахування взаємного впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на основі визначення етапів проведення інтегрального оцінювання показників системи управління промисловими підприємствами, які нададуть можливість визначити вектори інноваційно-орієнтованого подальшого розвитку (рис. 3).

Формування системи управління інноваційно-орієнтованим розвитком промисловими підприємствами є універсальною властивістю економічних, соціальних і технічних систем і проявляється в їх здатності стабільно виконувати свої функції, коли змінюються масштаби

Таблиця 2

Показники фінансово-економічного забезпечення промислових підприємств

Назва промислового підприємства	Роки					Середнє значення	Ранг
	2015	2016	2017	2018	2019		
<i>Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн (FE1)</i>							
ДП «Завод «Електроважмаш»	1897274	1539032	1437322	2382934	1894734	1830259	2
ПрАТ «ХТЗ»	513280	222845	713342	623612	770259	568668	5
АТ «ХМЗ «Світло шахтаря»	400215	695268	872153	1132614	1341269	888304	4
ПАТ «Турбоатом»	2694253	2166943	2377533	2615427	2822845	2535400	1
ПАТ «ДМБЗ»	68811	52582	60119	78325	75 391	67046	7
ТОВ «БМБЗ «Прогрес»	94870	139658	210470	272866	359055	215384	6
АТ «СЗНЕМБ «Насосенергомаш»	1193407	1179993	1129151	1298638	1461210	1252480	3
ПАТ «СМБЗ»	26283	24601	41761	37725	38888	33852	8
ПАТ «КРМЗ»	2600	3895	5650	6097	4604	4569	10
ПрАТ «ОМБЗ»	18024	34207	30770	41821	29731	30911	9
<i>Валовий прибуток, тис. грн (FE2)</i>							
ДП «Завод «Електроважмаш»	261 000	265176	252235	317150	113318	236970	3
ПрАТ «ХТЗ»	-13228	-64942	128018	49932	160475	52051	6
АТ «ХМЗ «Світло шахтаря»	110260	86083	106429	239103	297606	167896	4
ПАТ «Турбоатом»	1466860	1054811	1321424	1232903	1232903	1261780	1
ПАТ «ДМБЗ»	13427	6500	7101	7335	9 325	8738	9
ТОВ «БМБЗ «Прогрес»	32709	48343	50190	62858	101369	59094	5
АТ «СЗНЕМБ «Насосенергомаш»	370225	356874	294692	303108	236673	312314	2
ПАТ «СМБЗ»	8203	7439	15905	9227	12073	10569	8
ПАТ «КРМЗ»	112	872	1463	1226	400	815	10
ПрАТ «ОМБЗ»	-1569	6211	1084	42352	30224	15660	7
<i>Чистий фінансовий результат (прибуток, збиток), тис. грн (FE3)</i>							
ДП «Завод «Електроважмаш»	-121295	6334	8547	4135	24315	-15593	7
ПрАТ «ХТЗ»	-218050	-667357	203061	-81380	71798	-138386	10
АТ «ХМЗ «Світло шахтаря»	-37948	-37254	-62460	36537	-479950	-116215	9
ПАТ «Турбоатом»	1632751	1065328	710420	764275	764275	987410	1
ПАТ «ДМБЗ»	-6084	-3689	-15463	-19608	-39 029	-16775	8
ТОВ «БМБЗ «Прогрес»	-21952	9146	2149	-11354	19980	-406	5
АТ «СЗНЕМБ «Насосенергомаш»	137819	129776	114269	2388	102508	97352	2
ПАТ «СМБЗ»	194	-607	3149	-2463	2040	463	4
ПАТ «КРМЗ»	-307	531	964	1207	1047	688	3
ПрАТ «ОМБЗ»	-10230	-9261	-11929	-9295,4	-17078,4	-11559	6

Джерело: сформовано авторами

та напрями впливу зовнішніх і внутрішніх факторів. Це формує здатність функціонувати та досягати поставлених стратегічних і тактичних цілей, взаємодіючи із мінливим зовнішнім середовищем, зберігаючи або адекватно змінюючи свою діяльність.

Результати розрахунку інтегральних показників системи управління промисловими підприємствами за 2015–2019 рр. наведено в табл. 7.

Динаміку результатів розрахунку інтегральних показників системи управління промисловими підприємствами за 2015–2019 рр. наведено на рис. 4.

Результати дослідження свідчать про те, що промислові підприємства мають нестабільний рівень розвитку, на який впливають внутрішні та зовнішні фактори. Активна цифровізація економіки вимагає від керівництва промислових підприємств формувати інноваційні

Показники кадрово-перспективного забезпечення промислових підприємств

Назва промислового підприємства	Роки					Середнє значення	Ранг
	2015	2016	2017	2018	2019		
<i>Середня кількість працівників промислових підприємств, осіб (КР1)</i>							
ДП «Завод «Електроважмаш»	5588	4804	4307	3972	3751	4484	1
ПрАТ «ХТЗ»	2828	2828	1603	1603	1123	1997	4
АТ «ХМЗ «Світло шахтаря»	1506	1703	1980	1934	1934	1811	5
ПАТ «Турбоатом»	4699	3708	3501	3469	3463	3768	2
ПАТ «ДМБЗ»	196	184	119	118	105	144	9
ТОВ «БМБЗ «Прогрес»	949	949	992	1023	1023	987	6
АТ «СЗНЕМБ «Насосенергомаш»	2773	2719	2857	2520	2310	2636	3
ПАТ «СМБЗ»	272	227	218	218	151	217	7
ПАТ «КРМЗ»	45	43	43	43	32	41	10
ПрАТ «ОМБЗ»	157	193	151	150	142	159	8
<i>Витрати на оплату праці, тис. грн (КР2)</i>							
ДП «Завод «Електроважмаш»	274192	249992	268833	346939	378905	303772	2
ПрАТ «ХТЗ»	127006	63407	91787	120905	101589	100939	5
АТ «ХМЗ «Світло шахтаря»	91349	144848	215129	281575	327297	212040	4
ПАТ «Турбоатом»	294826	247507	325726	415781	512866	359341	1
ПАТ «ДМБЗ»	7784	7572	6589	7022	8 213	7436	9
ТОВ «БМБЗ «Прогрес»	38406	40937	73782	104597	102496	72044	6
АТ «СЗНЕМБ «Насосенергомаш»	228102	233089	274461	314990	320904	274309	3
ПАТ «СМБЗ»	8560	8008	12211	12902	10030	10342	8
ПАТ «КРМЗ»	1959	2217	3169	4190	4116	3130	10
ПрАТ «ОМБЗ»	9964	12256	13498	20268	21502	15498	7
<i>Відрахування на соціальні заходи, тис. грн (КР3)</i>							
ДП «Завод «Електроважмаш»	102 952	60520	65206	76498	83094	71330	2
ПрАТ «ХТЗ»	59720	18652	23432	26731	25878	30883	5
АТ «ХМЗ «Світло шахтаря»	27405	27407	40850	53480	64324	42693	4
ПАТ «Турбоатом»	111708	53529	70040	87879	113261	87283	1
ПАТ «ДМБЗ»	2617	1531	1305	1373	1598	1685	9
ТОВ «БМБЗ «Прогрес»	38406	10854	15558	22275	21943	21807	6
АТ «СЗНЕМБ «Насосенергомаш»	64265	53868	55596	62448	65464	60328	3
ПАТ «СМБЗ»	2238	1705	2432	3097	2511	2397	8
ПАТ «КРМЗ»	701	460	648	782	786	675	10
ПрАТ «ОМБЗ»	2555	2696	2970	6081	6451	4151	7

Джерело: сформовано авторами

орієнтири розвитку для підвищення рівня їх конкурентоспроможності.

Висновок. Отже, за результатами проведеного дослідження можна сказати, що ефективна система управління інноваційно-орієнтованим розвитком промислових підприємств направлена на здатність бути гнучкими та мати довгострокову стійкість до впливу факторів навколишнього середовища в короткостроковій та довгостроковій перспективі, що забезпечує трансформацію промислових

підприємств до якісних перетворень, адаптованих до цих впливів.

У статті запропоновано методику оцінки системи управління промисловими підприємствами в умовах інноваційного розвитку, що містить такі етапи: підготовчий етап; інформаційний етап; аналітичний етап; дослідницький етап; рекомендаційний етап.

Ефективний розвиток вітчизняних промислових підприємств прямопропорційно залежить від форму-

Таблиця 4

Показники управлінсько-результативного забезпечення промислових підприємств

Назва промислового підприємства	Роки					Середнє значення	Ранг
	2015	2016	2017	2018	2019		
<i>Власний капітал, тис. грн (UR1)</i>							
ДП «Завод «Електроважмаш»	312345	271317	277959	265195	109472	247258	4
ПрАТ «ХТЗ»	225424	-446358	-283718	-396617	266079	-127038	10
АТ «ХМЗ «Світло шахтаря»	838932	801773	739312	644233	140722	632994	3
ПАТ «Турбоатом»	3774128	3374477	5371560	5586863	5361073	4693620	1
ПАТ «ДМБЗ»	39531	35842	51047	31373	-21 016	27355	6
ТОВ «БМБЗ «Прогрес»	20689	59491	50603	61957	70067	52561	5
АТ «СЗНЕМБ «Насосенергомаш»	870467	979227	1094117	1096505	1199013	1047866	2
ПАТ «СМБЗ»	22963	21911	23 399	20 935	22627	22367	7
ПАТ «КРМЗ»	3362	3893	4829	6026	7047	5031	8
ПрАТ «ОМБЗ»	2546	-6715	-20257	-29552	8420	-9112	9
<i>Незавершене капітальне інвестування, тис. грн (UR2)</i>							
ДП «Завод «Електроважмаш»	48139	43690	44990	55499	41216	46707	1
ПрАТ «ХТЗ»	24075	19023	0	3136	0	9247	4
АТ «ХМЗ «Світло шахтаря»	3543	5488	6454	4145	21304	8187	5
ПАТ «Турбоатом»	55328	18232	22886	17118	17547	26222	3
ПАТ «ДМБЗ»	0	0	0	0	0	0	9
ТОВ «БМБЗ «Прогрес»	0	0	0	564	227	158	7
АТ «СЗНЕМБ «Насосенергомаш»	24920	19793	25283	48509	40099	31721	2
ПАТ «СМБЗ»	0	0	0	0	0	0	9
ПАТ «КРМЗ»	19	0	139	139	139	87	8
ПрАТ «ОМБЗ»	36	154	1354	2614	2359	1303	6
<i>Інші фінансові інвестиції, тис. грн (UR3)</i>							
ДП «Завод «Електроважмаш»	9186	1047	523	0	0	2151	3
ПрАТ «ХТЗ»	78776	111480	128191	0	61344	75958	1
АТ «ХМЗ «Світло шахтаря»	96	0	0	0	0	19	7
ПАТ «Турбоатом»	0	0	0	0	0	0	9
ПАТ «ДМБЗ»	225	225	413	225	225	263	5
ТОВ «БМБЗ «Прогрес»	8676	8664	8664	8664	8664	8666	2
АТ «СЗНЕМБ «Насосенергомаш»	26	26	26	26	26	26	6
ПАТ «СМБЗ»	1	1	1	1	1	1	8
ПАТ «КРМЗ»	350	350	350	350	350	350	4
ПрАТ «ОМБЗ»	0	0	0	0	0	0	9

Джерело: сформовано авторами

вання системи управління, яку оцінено за такими напрямками: фінансово-економічне забезпечення; кадрово-перспективне забезпечення; управлінсько-результативне забезпечення; організаційно-виробниче забезпечення; інформаційно-аналітичне забезпечення.

Результати проведеного дослідження свідчать про те, що із обраної сукупності промислових підприємств більша частина знаходиться в кризовому стані, що пов'язано з неефективною системою управління, негатив-

ним впливом зовнішнього середовища (мезо-, макро- та мікрорівнів).

У результаті дослідження розраховано інтегральні показники системи управління промисловими підприємствами за 2015–2019 рр., які свідчать про те, що активна цифровізація економіки вимагає від керівництва промислових підприємств формувати інноваційні орієнтири розвитку для підвищення рівня їх конкурентоспроможності.

Показники організаційно-виробничого забезпечення промислових підприємств

Назва промислового підприємства	Роки					Середнє значення	Ранг
	2015	2016	2017	2018	2019		
<i>Основні засоби промислових підприємств, тис. грн (OV1)</i>							
ДП «Завод «Електроважмаш»	277422	244633	222726	212272	203606	232132	4
ПрАТ «ХТЗ»	79338	781250	738435	719219	747696	613188	2
АТ «ХМЗ «Світло шахтаря»	274610	220819	207143	192830	186008	216282	5
ПАТ «Турбоатом»	500392	495679	2452817	2245196	2087275	1556272	1
ПАТ «ДМБЗ»	42222	37256	66280	63907	45 969	51127	6
ТОВ «БМБЗ «Прогрес»	44541	41890	42496	47321	51153	45480	7
АТ «СЗНЕМБ «Насосенергомаш»	543438	552712	562203	570542	627338	571247	3
ПАТ «СМБЗ»	15810	15616	15 664	15 550	17953	16119	9
ПАТ «КРМЗ»	1529	2139	2160	2144	2313	2057	10
ПрАТ «ОМБЗ»	27338	28681	28756	29955,4	33160,2	29578	8
<i>Оборотні активи промислових підприємств, тис. грн (OV2)</i>							
ДП «Завод «Електроважмаш»	944525	991917	1412907	1423681	1289814	1212569	2
ПрАТ «ХТЗ»	14314	148562	318496	526701	455501	292715	5
АТ «ХМЗ «Світло шахтаря»	1117461	1295857	1302893	1166110	753019	1127068	3
ПАТ «Турбоатом»	4209535	3115586	2940658	3541662	4181042	3597697	1
ПАТ «ДМБЗ»	149210	176614	181504	170880	173 823	170406	6
ТОВ «БМБЗ «Прогрес»	63772	124011	224255	235152	120644	153567	7
АТ «СЗНЕМБ «Насосенергомаш»	739040	787751	923395	1114701	1444974	1001972	4
ПАТ «СМБЗ»	6626	5300	9 685	9 674	14598	9177	9
ПАТ «КРМЗ»	1962	2245	2859	4271	6114	3490	10
ПрАТ «ОМБЗ»	26924	43644	42974	43781,9	45724,8	40610	8
<i>Собівартість, тис. грн (OV3)</i>							
ДП «Завод «Електроважмаш»	2347654	1509107	1713930	2428905	1513051	1902529	10
ПрАТ «ХТЗ»	578204	236073	819313	699402	750487	616696	6
АТ «ХМЗ «Світло шахтаря»	289955	788142	920467	1111123	1145416	851021	7
ПАТ «Турбоатом»	1505221	964158	1712320	1900898	2441941	1704908	9
ПАТ «ДМБЗ»	46039	64733	78591	100954	118 512	81766	4
ТОВ «БМБЗ «Прогрес»	118416	132339	249617	328393	280839	221921	5
АТ «СЗНЕМБ «Насосенергомаш»	971294	1014828	1071003	1284838	1297330	1127859	8
ПАТ «СМБЗ»	29623	27893	41 675	41 944	39608	34767	2
ПАТ «КРМЗ»	6385	7799	9647	10549	10367	8949	1
ПрАТ «ОМБЗ»	28769	41161	42796	37460	30635	36164	3

Джерело: сформовано авторами

ЛІТЕРАТУРА

1. Кизим М. О. Промислова політика та кластеризація економіки України : монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2011. 304 с.
2. Кизим М. О., Хаустова В. Є. Кластеризація економіки як інструмент реалізації промислової політики в країнах світу // Конкурентоспроможність: проблеми науки та практики : монографія. Харків : ФОП Павленко О. Г. ; ВД «ІНЖЕК», 2010. С. 41–55.
3. Кузьмин О. Е., Саталкина Л. А. Кластеры как важный фактор привлечения инвестиций на промышленные предприятия. *Бизнес Информ.* 2013. № 4. С. 127–134.
4. Маршалл А. Принципы экономической науки. Москва : Прогресс, 1993. 23 с.
5. Портер М. Стратегія конкуренції: Методика аналізу галузей і діяльності конкурентів. Київ : Основи, 1998. 390 с.
6. Прохорова В. В., Чобіток В. І. Потенціал підприємства: формування і оцінка : навч. посіб. Харків : НТМТ, 2013. 212 с.

Таблиця 6

Показники інформаційно-аналітичного забезпечення промислових підприємств

Назва промислового підприємства	Роки					Середнє значення	Ранг
	2015	2016	2017	2018	2019		
<i>Нематеріальні активи, тис. грн (IA1)</i>							
ДП «Завод «Електроважмаш»	3105	1209	560	576	194	1129	4
ПрАТ «ХТЗ»	1502	1209	1099	1603	622	1207	3
АТ «ХМЗ «Світло шахтаря»	119	431	2708	4791	5853	2780	2
ПАТ «Турбоатом»	235	138	94	3301	1268	1007	5
ПАТ «ДМБЗ»	3	4	4	3	2	3	10
ТОВ «БМБЗ «Прогрес»	201	146	442	853	822	493	6
АТ «СЗНЕМБ «Насосенергомаш»	15333	31025	34446	62702	54891	39679	1
ПАТ «СМБЗ»	58	56	45	35	161	71	7
ПАТ «КРМЗ»	8	8	8	8	8	8	9
ПрАТ «ОМБЗ»	27	26	26	26	26	26	8
<i>Довгострокові зобов'язання, тис. грн (IA2)</i>							
ДП «Завод «Електроважмаш»	1313	0	0	60	222	319	2
ПрАТ «ХТЗ»	195100	206477	1213190	183553	266079	412880	10
АТ «ХМЗ «Світло шахтаря»	33010	27087	24297	24027	45279	30740	7
ПАТ «Турбоатом»	45160	37244	308015	253074	201258	168950	9
ПАТ «ДМБЗ»	38827	33805	51047	4131	1952	25952	6
ТОВ «БМБЗ «Прогрес»	19959	24777	18930	20646	21348	21132	5
АТ «СЗНЕМБ «Насосенергомаш»	113662	147414	149472	49150	44189	100777	8
ПАТ «СМБЗ»	657	168	1505	1083	794	841	3
ПАТ «КРМЗ»	3	3	0	0	0	1	1
ПрАТ «ОМБЗ»	13396	16905	18879	18879	19130	17438	4
<i>Поточні зобов'язання, тис. грн (IA3)</i>							
ДП «Завод «Електроважмаш»	1025044	1011510	1289832	1503170	1425286	1250968	9
ПрАТ «ХТЗ»	629319	1314939	281925	1473539	1373745	1014693	8
АТ «ХМЗ «Світло шахтаря»	532253	704366	765555	715154	786380	700742	7
ПАТ «Турбоатом»	999674	1326885	1546596	1715526	1857228	1489182	10
ПАТ «ДМБЗ»	119009	33805	16686	204429	245 263	123838	4
ТОВ «БМБЗ «Прогрес»	76735	90606	211931	236154	105367	144159	5
АТ «СЗНЕМБ «Насосенергомаш»	340255	264858	301967	652019	936316	499083	6
ПАТ «СМБЗ»	2941	2534	4 834	7 452	9989	5550	2
ПАТ «КРМЗ»	554	874	823	1116	2007	1075	1
ПрАТ «ОМБЗ»	39453	49108	74488	87024	108788	71772	3

Джерело: сформовано авторами

7. Чобіток В. І. Оцінка рівня розвитку промислових підприємств залізничного транспортного машинобудування: науково-практичні аспекти. *Проблеми економіки*. 2020. № 2 (44). С. 312–324.

8. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку. Капіталізм, соціалізм і демократія. Москва : ЕКСМО, 2007. 864 с.

9. Becattini G. From Marshall's to the Italian «Industrial districts». A Brief Critical Reconstruction. URL: <http://www.competitiveness.org/newsletter/files/becattini.pdf>

10. SMIDA. URL: <https://smida.gov.ua>

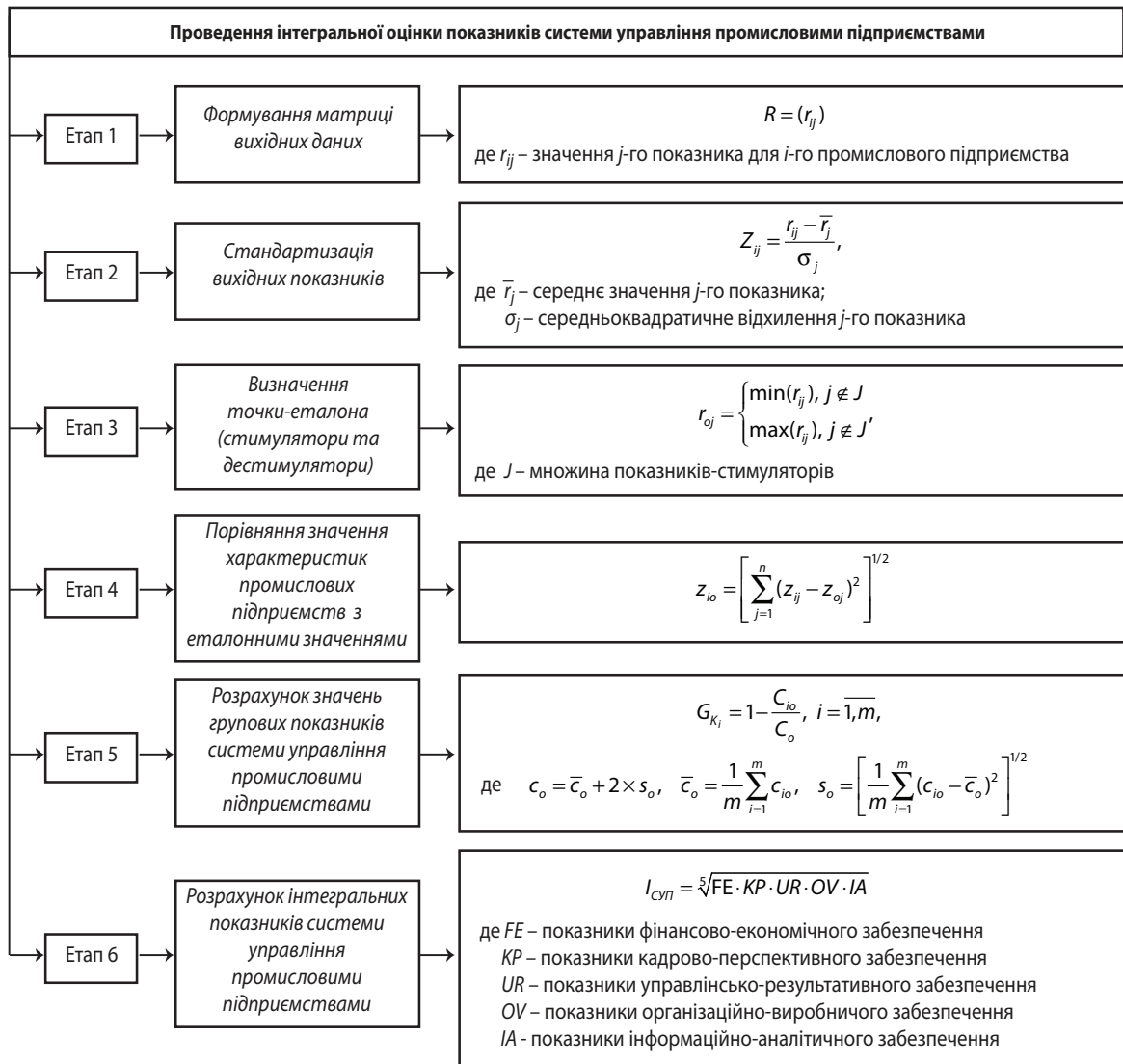

Рис. 3. Етапи проведення інтегральної оцінки показників системи управління промисловими підприємствами

Джерело: сформовано авторами

Таблиця 7

Інтегральні показники системи управління промисловими підприємствами за 2015–2019 рр. (коєф. вимір)

Назва промислового підприємства	Роки				
	2015	2016	2017	2018	2019
ДП «Завод «Електроважмаш»	0,477	0,533	0,630	0,542	0,537
ПрАТ «ХТЗ»	0,368	0,405	0,398	0,412	0,463
ПАТ «ХМЗ «Світло шахтаря»	0,567	0,640	0,653	0,525	0,534
ПАТ «Турбоатом»	0,678	0,824	0,767	0,779	0,688
ПАТ «ДМБЗ»	0,298	0,309	0,376	0,350	0,356
ТОВ «БМБЗ «Прогрес»	0,414	0,413	0,496	0,398	0,422
АТ «СЗНЕМБ «Насосенергомаш»	0,772	0,738	0,769	0,691	0,712
ПАТ «СМБЗ»	0,291	0,346	0,389	0,345	0,336
ПАТ «КРМЗ»	0,371	0,383	0,307	0,313	0,299
ПрАТ «ОМБЗ»	0,278	0,328	0,391	0,439	0,389

Джерело: сформовано авторами

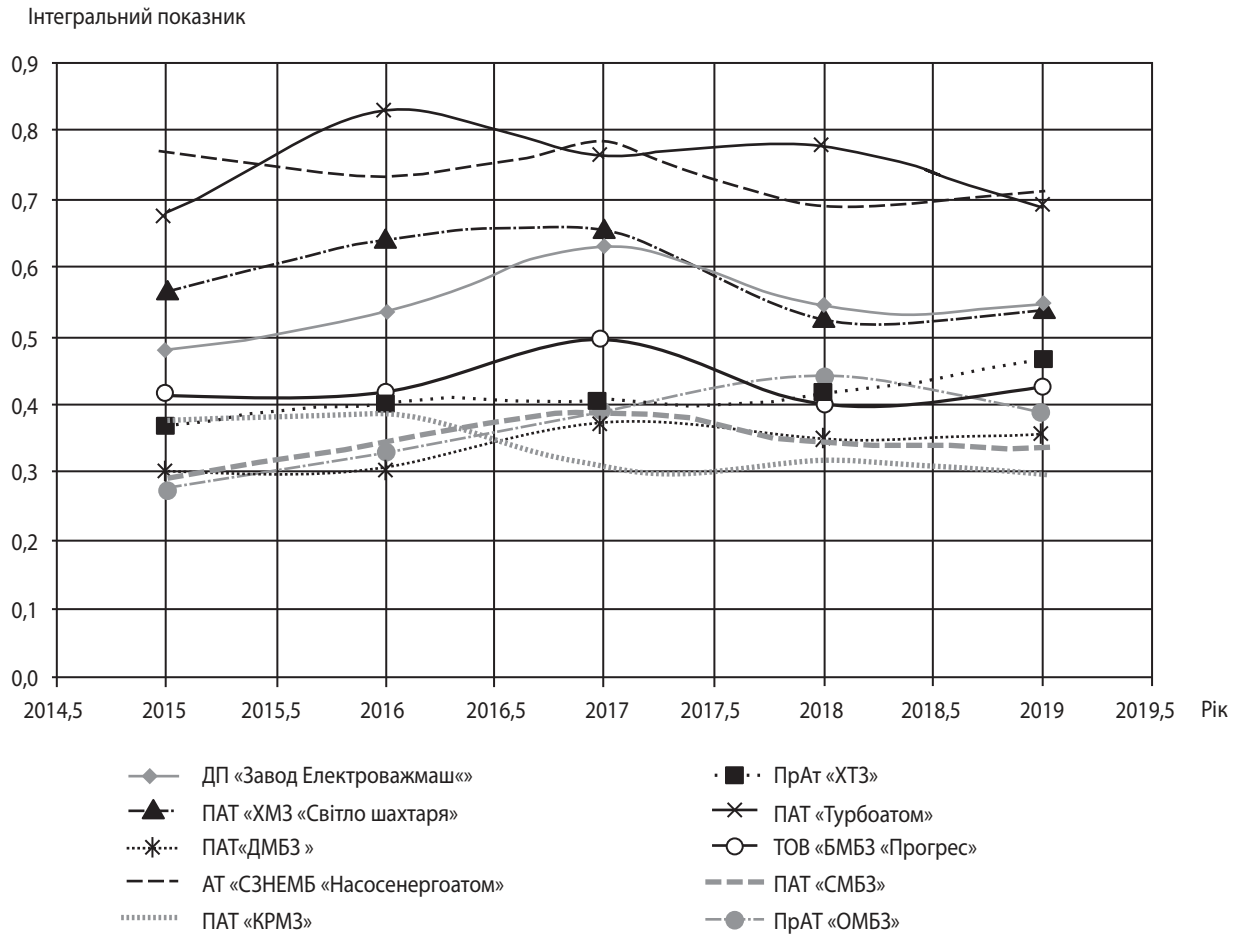

Рис. 4. Динаміка результатів розрахунку інтегральних показників системи управління промисловими підприємствами за 2015–2019 рр.

Джерело: сформовано авторами

REFERENCES

- Becattini, G. "From Marshall's to the Italian «Industrial districts». A Brief Critical Reconstruction". <http://www.competitiveness.org/newsletter/files/becattini.pdf>
- Chobitok, V. I. "Otsinka rivnia rozvytku promyslovykh pidpriemstv zaliznychnoho transportnoho mashynobuduvannya: naukovo-praktychni aspekty" [Assessing the Level of Development of Enterprises Engaged in Railroad Rolling Stock Manufacturing: Scientific and Practical Aspects]. *Problemy ekonomiky*, no. 2(44) (2020): 312-324.
- Kuzmin, O. Ye., and Satalkina, L. A. "Klastery kak vazhnyy faktor privlecheniya investitsiy na promyshlennyye predpriyatiya" [Clusters as an Important Factor of Attraction of Investments to Industrial Plants]. *Biznes Inform*, no. 4 (2013): 127-134.
- Kyzym, M. O. *Promyslova polityka ta klasteryzatsiya ekonomiky Ukrainy* [Industrial Policy and Clustering of Ukraine's Economy]. Kharkiv: VD «INZHEK», 2011.
- Kyzym, M. O., and Khaustova, V. Ye. "Klasteryzatsiya ekonomiky yak instrument realizatsii promyslovoi polityky v krainakh svitu" [Clustering of the Economy as a Tool for Implementing Industrial Policy in the World]. In *Konkurentospromozhnist: problemy nauky ta praktyky*, 41-55. Kharkiv: FOP Pavlenko O. H.; VD «INZHEK», 2010.
- Marshall, A. *Printsipy ekonomicheskoy nauki* [Principles of Economics]. Moscow: Progress, 1993.
- Porter, M. *Stratehiya konkurentiv: Metodyka analizu haluzei i diialnosti konkurentiv* [Competition Strategy: Methods of Analysis of Industries and Competitors]. Kyiv: Osnovy, 1998.
- Prokhorova, V. V., and Chobitok, V. I. *Potentsial pidpriemstva: formuvannya i otsinka* [Enterprise Potential: Formation and Evaluation]. Kharkiv: NTMT, 2013.
- Shumpeter, Y. *Teoriya ekonomicheskogo rozvitiya. Kapitalizm, sotsializm i demokratiya* [The Theory of Economic Development. Capitalism, Socialism and Democracy]. Moscow: EKSMO, 2007.
- SMIDA. <https://smida.gov.ua>

Стаття надійшла до редакції 12.05.2021 р.